

Adroddiad ar gyfranogiad y Senedd yng
NGHYMDEITHAS SENEDDOL Y GYMANWLAD
61ain Cynhadledd Ranbarthol Canada
21-24 Gorffennaf 2025
Dinas Québec, Québec

Llun: Cynrychiolwyr 61ain Cynhadledd Ranbarthol Canada o flaen yr Assemblée Nationale du Québec

Dirprwyaeth

Dirprwy Lywydd, David Rees MS

Al Davies (Ysgrifennydd dros dro y Gangen)

Llun: Dirprwy Lywydd, David Rees AS gyda'r Anrhydeddus Nathalie Roy, Llywydd yr Assemblée Nationale du Québec

Cynnwys:

1	Cefndir	t. 4
2	Adroddiad gan David Rees AS, y Dirprwy Lywydd	t. 5
3	Atodiad A: Anerchiad i'r Gynhadledd gan y DPO, David Rees AS	t. 8
4	Datganiad y Gynhadledd i'r Cyfryngau gan Ysgrifenyddiaeth CPA	t. 9
5	Diolchiadau	t. 12

Cefndir

Gwahoddwyd y Senedd (Senedd Cymru) gan yr Assemblée Nationale du Québec i fynd i Gynhadledd Ranbarthol Cymdeithas Seneddol y Gymanwlad (CPA) Canada a gynhaliwyd yn Ninas Québec rhwng 20-24 Gorffennaf 2025.

Daeth y gwahoddiad yn dilyn cysylltiadau ac ymgysylltiad cynaliadwy a chynhyrchiol rhwng y Senedd ac Assemblée Nationale du Québec ers 2022.

Roedd hyn wedi cynnwys, yn bwysicaf oll, dros y flwyddyn ddiwethaf:

Mehefin 2024 – ymweliad swyddogol y Llywydd Nathalie Roy â'r Senedd a'r ddirprwyaeth a ddaeth gyda hi.

Tachwedd 2024 - Rhannodd y Llywydd a'r Llefarydd Nathalie Roy lwyfan yng Nghynhadledd Flynyddol y Gymdeithas Seneddol yn Sydney (NSW) lle traddododd y ddwy anerchiadau allweddol ar y pwnc "*Cadw Menywod mewn Gwleidyddiaeth*".

Mai 2025 – Gwahoddwyd y Llywydd i raglen swyddogol yn yr Assemblée Nationale du Québec. Yn ystod y cyfnod hwnnw, llofnodwyd memorandwm cyd-ddealltwriaeth gan y Llywydd a'r Llefarydd Nathalie Roy ar ran y Senedd ac Assemblée Nationale du Québec

Mehefin 2025 – cynhaliodd cyfranogiad Assemblée Nationale du Québec yn y Senedd Gynhadledd Ranbarthol BIM CPA.

Adroddiad gan David Rees AS

Llun: Y Dirprwy Lywydd, David Rees AS yn annerch Cynhadledd CPA Canada.

Roedd yn ddiddorol i ddirprwyaeth y Senedd, a oedd yn bresennol fel arsylwyr rhyngwladol, gan eu bod wedi cyfrannu at Gynadleddau Rhanbarthol BIM yn unig yn y gorffennol, nodi sut y byddai Cynhadledd Ranbarthol Canada yn wahanol o ran cynnwys a fformat, a pha wersi y gellid eu hadrodd yn ôl a'u hystyried i'w mabwysiadu gan gydweithwyr yn ein Rhanbarth ein hunain, wrth symud ymlaen.

Dyma rai o'r prif sylwadau a nodwyd:

- maint Cynhadledd Ranbarthol Canada, gyda thua 100 o gynrychiolwyr a chyfranogwyr (dwbl maint ein Cynadleddau BIMR fel arfer).
- bod Cynadleddau Rhanbarthol CPA Canada bob amser yn digwydd yn ystod yr un wythnos ddiwedd mis Gorffennaf (wythnos gyntaf gwyliau'r Haf). Ystyriwyd bod y traddodiad hwn yn gadarnhaol, gan ganiatáu i'r deddfwrfeydd a'u Haelodau gynllunio eu calendrau seneddol gyda sicrwydd.
- y cylchdro sefydlog y cytunwyd arno rhwng y taleithiau a'r tiriogaethau i gynnal y Gynhadledd Ranbarthol. Unwaith eto, ystyriwyd hyn, gan y rhai y siaradom â

nhw, yn gynhadledd gadarnhaol a oedd yn darparu sefydlogrwydd, y sicrwydd bod gwesteïwr wedi'i drefnu ar gyfer y gynhadledd nesaf, ac y gallai'r canghennau sy'n cynnal y gynhadledd gynllunio a chyllidebu mewn modd amserol.

- Yn wahanol i Ranbarth BIM, nid yw Canada yn gweithredu ar y sail "*yr un sy'n cynnal sy'n talu*" ac mae'n rhaid talu ffi i ddod i'r gynhadledd, gyda chynrychiolwyr hefyd yn talu am eu costau llety eu hunain.
- Mae digwyddiad CPA Canada yn ymgorffori rhaglen *Seneddwyr Benywaidd y Gymanwlad* (CWP) ar ddechrau'r gynhadledd ehangach. Efallai y bydd y BIMR yn dymuno ystyried rhinweddau'r model hwn ar gyfer ein cynadleddau ein hunain yn y dyfodol a – hyd yn oed os na chaiff ei fabwysiadu fel rhan o'n cyfansoddiad – rhoi'r opsiwn i'r canghennau sy'n cynnal o gynnwys y CWP (yn ogystal â rhwydweithiau CPA eraill) fel rhan o'n cynadleddau rhanbarthol, yn hytrach na gorfod cynnal cynadleddau ar wahân.
- Dechreuodd cynhadledd gyffredinol CPA Canada gyda sesiwn ar "*adroddiadau awdurdodaeth*". Rhoddodd hyn gyfle i bob un o 13 talaith a thiriogaeth Canada annerch y gynhadledd gyda chyfraniad amserol o 3 munud, i roi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r cynrychiolwyr am ddatblygiadau a materion o ddiddordeb sy'n digwydd yn eu deddfwrfeydd eu hunain.

Roeddwn i'n falch bod ei gwrteisi hefyd wedi'i estyn i ni, fel arsylwyr rhyngwladol, a manteisiais ar y cyfle hwn i dynnu sylw at rai o'r datblygiadau amserol sy'n digwydd yn ein Senedd ein hunain. (*Mae copi byrrach o fy anerchiad wedi'i gynnwys yn Atodiad A*).

Ar ôl myfyrio, credaf fod yr eitem hon o ddiweddariadau gan awdurdodaethau, a gyflwynwyd ar lafar, wedi gweithio'n dda ac mae'n rhywbeth y dylai ein rhanbarth ein hunain ystyried ei fabwysiadu fel rhan o'n cynadleddau BIMR. Er fy mod yn ymwybodol bod gan bob cangen y dewis o gyflwyno adroddiadau ar lafar ar hyn o bryd, mae'r rhain yn aml yn hir ac yn dechnegol eu natur ac rwy'n cwestiynu faint o gyrhaeddiad ac effaith sydd ganddynt, yn y fformat presennol hwn.

Roedd hwn yn gyfle gwych a phrin i godi ymwybyddiaeth o Gymru a'n Senedd genedlaethol o flaen cynulleidfaoedd o seneddwyr a chlercod o bob cwr o Ganada a'i diwylliannau, traddodiadau ac ieithoedd amrywiol.

Roedd yn amlwg o'r nifer o bobl a ddaeth i siarad â mi wedi hynny fod diddordeb gwirioneddol yn y Senedd fel deddfwrfa flaengar, ddwyieithog ac, yn benodol, yn y newidiadau cyfansoddiadol a fydd yn digwydd yng Nghymru yn etholiadau 2026. Nid oes gennyf unrhyw amheuaeth y bydd hyn yn arwain at ymweliadau swyddogol newydd â'r Senedd o Ganada a chyfleoedd i rannu arferion seneddol gorau ar y ddwy ochr.

Y sesiwn ar "*Pleidleisiau Bwrw: Persbectif Siaradwr*", dan arweiniad yr Anrhydeddus Raj Choucham MLA. Roedd Choucham MLA, Llefarydd Cynulliad Deddfwriaethol British Columbia, o ddiddordeb arbennig i mi. Fe'm trawodd pa mor brin oedd gweithdrefn seneddol fel cael pleidlais fwrw gan Llefarydd yn ymddangos yng Nghanada (ac o bosibl deddfwrfeydd eraill Canada) o'i gymharu â'n profiad ni yn y Senedd, lle mae hyn yn ddigwyddiad llawer mwy cyffredin.

O fewn ymylon y sesiwn lawn ar Hawliau Dynol, roeddwn yn falch o godi gyda'r Aelodau, fel rhan o Gynhadledd BIMR eleni (a gynhaliwyd gan y Senedd yn Cymru), mai ni oedd y Rhanbarth CPA cyntaf i sefydlu Rhwydwaith LGBTQ+ ar gyfer seneddwyr y Deyrnas Unedig. Gwnaed y cynnig i rannu rhagor o wybodaeth am y gwaith hwn gyda chydweithwyr ac y gallent hwythau fod eisiau archwilio'r posibilrwydd o sefydlu rhwydwaith tebyg ar gyfer Rhanbarth CPA Canada.

Cefais yr anrhydedd o gael fy ngwahodd i ginio swyddogol i siaradwyr a oedd yn bresennol yng Nghynhadledd CPA Canada, a gynhaliwyd gan yr Arlywydd Nathalie Roy yn y Chateau Frontenac eiconig.

Crynodeb

Roedd hwn yn gyfle gwerthfawr i godi proffil y Senedd yng Nghanada, yn enwedig i daleithiau Canada nad oedd ganddynt fawr o wybodaeth am Gymru ac nad oedd ganddynt unrhyw gysylltiad uniongyrchol blaenorol â'r Senedd. Roedd hefyd yn bleser ail-gysylltu â seneddau yr oedd y Senedd wedi gweithio gyda nhw ac wedi ymweld â nhw o'r blaen, fel Nova Scotia a New Brunswick, yn ogystal, wrth gwrs, a'n gwesteiywyr o Quebec.

***Atodiad A – Golygiad o Anerchiad gan y Dirprwy Lywydd, David Rees AS
i Gynhadledd CPA Canada.***

Bore da – Bonjour – Good morning.

A gaf i ddechrau drwy ddiolch i'n gwesteiywyr, Cynulliad Cenedlaethol Québec, am ein gwahodd ni yma'n garedig? Mae blynyddoedd lawer wedi mynd heibio ers i Gymru gymryd rhan fel sylwedydd rhyngwladol mewn Cynhadledd Ranbarthol CPA arall, a dyma, rwy'n credu, y tro cyntaf i ni ddod i Gynhadledd Ranbarth CPA Canada. Mae'n bleser bod yma.

Rwy'n ymwybodol mai diben y sesiwn hon yw cael diweddariad o ddatblygiadau dros y flwyddyn ddiwethaf ond, os gwnewch chi ganiatáu i mi, hoffwn ddefnyddio munud o'r tri a neilltuwyd i mi i roi trosolwg byr o'r Senedd – Senedd Cymru.

Mae Cymru – Wales – Pays de Galles yn hen genedl sydd â Senedd ifanc.

Rydym yn un Siambr, gyda 60 o Aelodau ar hyn o bryd, yn cynrychioli poblogaeth o tua 3 miliwn o bobl.

Rydym yn Senedd ddwyieithog falch ac, yn 2003, heb fawr o ffws na ffwdan, daethom yn gorff deddfwriaethol cyntaf y byd i ennill cydraddoldeb rhwng y rhywiau.

Mae dyfyniad adnabyddus yn dweud bod "*Datganoli yn broses ac nid yn ddigwyddiad*" ac mae hynny'n sicr yn wir am wleidyddiaeth yng Nghymru. Mae'r Senedd rydyn ni'n eistedd ynddi ar hyn o bryd eisoes wedi cael llawer o newidiadau ers i ni eistedd gyntaf ym 1999. Mae'r rhain wedi cynnwys refferendwm llwyddiannus i ennill pwerau deddfwriaethol cynradd, newid enw ac ymestyn yr hawl i bleidleisio i bobl 16 a 17 oed.

Fodd bynnag, rydym wrthi'n paratoi i ymgymryd â'r hyn a fydd, heb os, y newidiadau mwyaf eto i ddatganoli Cymru, gan y byddwn, yn etholiadau'r Senedd ym mis Mai nesaf, yn dod yn senedd o 96 Aelod (cynnydd o 60 y cant) gyda system etholiadol a map cwbl newydd.

I baratoi ar gyfer y newid sylweddol hwnnw, mae ein Siambr yn cael ei hadnewyddu'n llwyr ar hyn o bryd i ddarparu ar gyfer yr Aelodau a fydd yn ffurfio ein Senedd nesaf.

Rwy'n mawr obeithio y byddwch chi i gyd yn dod i ymweld â'n Senedd ym Mae Caerdydd pan gewch y cyfle, ac un o nodweddion mwyaf trawiadol y Senedd yw'r nenfwd pren Cedrwydd Coch Canada, sy'n deillio o British Columbia.

Diolch am eich sylw a diolch unwaith eto am y croeso.

Diolch. Merci Beaucoup.

ATODIAD B – Datganiad y Gynhadledd i'r Cyfryngau gan Ysgrifenyddiaeth CPA
Archwilio democratiaeth seneddol a materion sy'n effeithio ar
Seneddau modern yn 61ain Cynhadledd Ranbarthol CPA Canada a
gynhaliwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Québec.

Mae dros 100 o Seneddwyr y Gymanwlad a Chlercod Seneddol wedi archwilio democratiaeth seneddol a chryfhau deddfwrfeydd yng Nghynhadledd Ranbarthol Cymdeithas Seneddol y Gymanwlad (CPA) Canada, a gynhaliwyd yn Ninas Québec, Québec o 20 i 24 Gorffennaf 2025.

Croesawyd y cynrychiolwyr i Gynhadledd Ranbarthol CPA Canada gan yr Anrhydeddus Nathalie Roy, Llywydd Cynulliad Cenedlaethol Québec/Assemblée Nationale du Québec a Llywydd Cangen CPA Québec.

Daeth Aelodau o Ddeddfwrfeydd Ffederal, Taleithiol a Thiriogaethol y Rhanbarth i gynhadledd Ranbarthol CPA Canada.

Bu'r cynrychiolwyr yn sesiynau gweithdy ar ystod eang o bynciau gan gynnwys:

- Rôl y Seneddwyr wrth amddiffyn hawliau dynol;
- Cyfrifoldebau cynrychiolwyr etholedig yn yr oes ddigidol: mynd i'r afael â heriau'r rhwyngwyl a'r cyfryngau cymdeithasol;
- Anableddau a bywyd seneddol: cael gwared ar rwystrau, cryfhau cynhwysiant;
- Moderneiddio Seneddau;
- Gweithdrefn seneddol ar waith - Pleidleisiau bwrw: Persbectif Siaradwr.

Aeth y cynrychiolwyr i sesiwn arbennig hefyd ar 'Berthynas Canada-UDA: Cydweithrediad ac Arweinyddiaeth Taleithiol a Thiriogaethol'.

Dywedodd Llywydd yr Assemblée Nationale du Québec a Llywydd Cangen Québec CPA, Anrh. Nathalie Roy, MNA:

"Cynhelir Cynhadledd Ranbarthol CPA Canada bob blwyddyn fel fforwm ar gyfer deialog, cyfnewid syniadau ac ysbrydoliaeth gydfuddiannol. Mae'n cynnig man cyfarfod unigryw i gryfhau ein cysylltiadau, sy'n arbennig o bwysig yn yr amseroedd cythryblus hyn. Rwy'n falch iawn o weld ymgysylltiad cryf ein Canghennau CPA eleni.

Rydym yn croesawu tua chant o gynrychiolwyr sydd wedi ymgynnull yn Ninas Québec, yn cynrychioli pob cwr o'r wlad o arfordir i arfordir. Mae hwn yn dyst pwerus i ymrwymiad Seneddwyr i waith ein rhanbarth.

Ar ben hynny, hoffwn dynnu sylw at y ffaith ein bod yn dyst i foment hanesyddol - y tro cyntaf yn y wlad - gan fod gennym bedair menyw bellach yn Llefaryddion Cynulladau Deddfwriaethol. Mae'r pedwar siaradwr hyn, o Nova Scotia, New Brunswick, Ontario a minnau o Québec, wedi ymgynnull yma yn Ninas Québec ar gyfer ein cynhadledd.

Fel arfer, cyn ein Cynhadledd Ranbarthol CPA Canada mae Cynhadledd Seneddwyr Benywaidd y Gymanwlad (CWP) Rhanbarth Canada. Mae thema ddewisol eleni, 'Senedd: Lle i Fenywod' yn cyd-fynd yn uniongyrchol â fy mlaenoriaethau.

Fel yr ail fenyw i fod yn Llefarydd yr Assemblée nationale du Québec mewn mwy na 230 mlynedd o hanes seneddol, rwyf, ers dechrau fy nhymor, wedi rhoi sylw manwl i rôl menywod o fewn ein sefydliadau. Ac rwy'n ein hatgoffa ni i gyd mai dim ond gyda chymorth ein cydweithwyr gwrywaidd - y dynion hynny sydd ag ewyllys da - y byddwn yn llwyddo i greu Seneddau mwy egalitariaidd, a fydd yn adlewyrchu dyheadau ein cymdeithasau rhydd a democrataidd yn well."

Aeth y cynrychiolwyr hefyd ar daith o amgylch safle adeiladu Siambr Cynulliad Cenedlaethol Québec (salle de l'Assemblée nationale) sy'n cael ei hailadeiladu'n sylweddol ar hyn o bryd.

Cynrychiolodd cynrychiolwyr Ganghennau CPA o'r canlynol: [Canada Ffederal](#) (Senedd Canada a Thŷ'r Cyffredin); [Alberta](#); [British Columbia](#); [Ynys y Tywysog Edward](#); [Manitoba](#); [Brunswick Newydd](#); [Nova Scotia](#); [Nunavut](#); [Ontario](#); [Québec](#); [Saskatchewan](#); [Tiriogaethau'r Gogledd-orllewin](#); [Yukon](#).

At hynny, daeth cynrychiolwyr o ganghennau CPA [Yr Alban](#) a CPA [Cymru](#) fel arsylwyr.

Cyn 61ain Cynhadledd Ranbarthol CPA Canada, cynhaliwyd Cynhadledd Ranbarthol Canada (CWP) [Seneddwyr Benywaidd y Gymanwlad](#) hefyd.

Cadeirydd Rhanbarthol CWP Canada, yr Anrhydeddus Susan Leblanc, MLA (Nova Scotia), oedd cadeirydd y cyfarfodydd a oedd yn canolbwyntio ar ysbrydoli arweinyddiaeth i fenywod mewn bywyd gwleidyddol o dan y thema 'Senedd: Lle i fenywod'.

Clywodd y cynrychiolwyr gan yr Anrh. Nathalie Roy, Llywydd y Assemblée nationale du Québec ac Anrh. Lucie Lecours, Cynrychiolydd Cangen Québec ar Bwyllgor Llywio CWP Canada a chynhaliodd sesiynau ar:

- Llefaryddion Seneddau Benywaidd;
- Cydbwysedd rhwng gwaith a theulu;

- Ymladd yn erbyn aflonyddu yn y Senedd.

Cafodd yr aelodau gyfle i glywed am weithgareddau CWP Canada ac i bwysleisio pwysigrwydd hyrwyddo'r CWP i seneddwyr ledled y rhanbarth.

Pwysleisiwyd pwysigrwydd cyfnewid rhwng Seneddwyr benywaidd yn ogystal â'r ffaith bod gan bedwar Deddfwrfa Daleithiol a Seneddol Canada fenywod yn Swyddogion Llywyddol neu'n Llefaryddion.

Diolchiadau

Hoffai Cangen y Senedd o Gymdeithas Seneddol y Gymanwlad gofnodi ei ddiolch diffuant i'r canlynol:

Yr Anrhydeddus Nathalie Roy, Llywydd yr Assemblée Nationale du Québec
Mélima S. Morin, Conseillère en relations interparlementaires et internationales
Assemblée Nationale du Québec, ei Aelodau a'i swyddogion
Rhanbarth CPA Canada.
Ysgrifenyddiaeth Cymdeithas Seneddol y Gymanwlad

Llun: Baneri yn cynrychioli'r 16 Senedd a oedd yn bresennol yn 61aim Cynhadledd CPA Canada.